

Алла МИХАЛЮК,

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (Україна, Переяслав-Хмельницький) allamuheluk1@rambler.ru

ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО ФОРТЕПІАННОГО МИСТЕЦТВА

У статті висвітлюється педагогічна модель процесу формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва. Актуальність розробки означеної проблеми підсилюється низкою існуючих суперечностей, а саме: між зростаючими вимогами до забезпечення культурологічного спрямування виконавської підготовки майбутніх учителів музики та недостатнім рівнем сформованості їх виконавської культури; між потужним навчально-виховним потенціалом українського фортепіанного мистецтва та недостатнім його використанням у процесі формування виконавської культури майбутніх учителів музики. Подається компонентна структура виконавської культури майбутнього вчителя музики. Визначаються педагогічні умови ефективного формування виконавської культури майбутніх учителів музики у процесі вивчення фортепіанних творів українських композиторів. Конкретизується змістове наповнення кожного з етапів формування виконавської культури майбутніх педагогів-музикантів засобами українського фортепіанного мистецтва.

Ключові слова: педагогічна модель, виконавська культура, майбутні вчителі музики, українське фортепіанне мистецтво.

Лит. 4.

Alla MIKHALYUK,

Ph. D in pedagogical sciences,
lecturer of artistic disciplines and teaching methods department
Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University»
(Ukraine, Pereiaslav-Khmelnytskyi) allamuheluk1@rambler.ru

PEDAGOGICAL MODEL OF FORMATION OF FUTURE MUSIC TEACHERS' PERFORMING CULTURE BY MEANS OF UKRAINIAN PIANO ART

The article describes the pedagogical model of formation of future music teachers' performing culture by means of Ukrainian piano art. The relevance of the designated problem is aggravated by several existing contradictions, namely between the increasing requirements for the provision of cultural orientation of performance training of future music teachers and the insufficient level of formation of performing culture; between the powerful educational potential of Ukrainian piano art and lack of its use in the process of formation of future music teachers' performing culture. The component structure of performing culture of future music teachers is served. It defines pedagogical conditions of effective formation of performing culture of future music teachers in the process of learning piano pieces by Ukrainian composers. Specifying the semantic content of each stage forming performing culture of future music teachers' by means of Ukrainian piano art.

Key words: pedagogical model, performing culture, future music teachers, Ukrainian piano art.

Ref. 4.

кандидат педагогических наук, преподаватель кафедры художественных дисциплин и методик обучения ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»
(Украина, Переяслав-Хмельницкий) allamihaluk1@rambler.ru

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ СРЕДСТВАМИ УКРАИНСКОГО ФОРТЕПИАННОГО ИСКУССТВА

В статье освещается педагогическая модель процесса формирования исполнительской культуры будущих учителей музыки средствами украинского фортепианного искусства. Актуальность разработки обозначенной проблемы усиливается рядом существующих противоречий, а именно: между возрастающими требованиями к обеспечению культурологического направления исполнительской подготовки будущих учителей музыки и недостаточным уровнем сформированности их исполнительской культуры; между мощным учебно-воспитательным потенциалом украинского фортепианного искусства и недостаточным его использованием в процессе формирования исполнительской культуры будущих учителей музыки. Подается компонентная структура исполнительской культуры будущего учителя музыки. Определяются педагогические условия эффективного формирования исполнительской культуры будущих учителей музыки в процессе изучения фортепианных произведений украинских композиторов. Конкретизируется содержательное наполнение каждого из этапов формирования исполнительской культуры будущих педагогов-музыкантов средствами украинского фортепианного искусства.

Ключевые слова: педагогическая модель, исполнительская культура, будущие учителя музыки, украинское фортепианное искусство.

Лит. 4.

Постановка проблеми. В сучасних умовах модернізації вищої музично-педагогічної освіти України провідним напрямком удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музики визнано впровадження концепції національної музичної освіти, що передбачає розвиток інтересу і любові до української музики, широкий загальнокультурний розвиток особистості. Висловленні позиції екстраполюються на процес музично-інструментальної підготовки майбутніх учителів музики, результатом удосконалення якого повинен стати високий рівень сформованості виконавської культури студентів, як інтегрованої професійно-особистісної властивості, яка характеризує високий рівень оволодіння мистецькими знаннями, музично-виконавськими вміннями, педагогічними компетенціями, що виражається в здатності до художньо обґрунтованої та педагогічно доцільної інтерпретації змісту музичного твору та забезпечує в умовах виконавсько-педагогічної діяльності особистісне професійно-творче зростання. Унікальним і специфічним засобом формування у майбутніх учителів музики означеної властивості визнано українське фортепіанне мистецтво. Оскільки українське фортепіанне мистецтво у єдності композиторської творчості, виконавської діяльності та освітньої практики винятковим чином впливає на особистість майбутнього вчителя музики на ментально-генетичному рівні. Відтак, виникає потреба у розробці моделі формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва, яка слугуватиме орієнтиром удосконалення фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Аналіз досліджень свідчить про вагомий внесок у вивчення проблеми формування виконавської культури майбутніх учителів музики таких вітчизняних педагогів-на-

Михалюк А. Педагогічна модель формування виконавської культури...

уковців, як О. Андрейко, Л. Гусейнова, Н. Згурська, а також зарубіжних Л. Арчажникової, В. Борисевича, Н. Нургаян, В. Орлової, У. Лінсьян. Однак питання обґрунтування педагогічної моделі формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва ще не отримало належного висвітлення.

Мета статті – обґрунтувати педагогічну модель формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. В логіці й методології науки *модель* (фр. *modelle*, від *modulus* – міра, зразок, норма) є аналогом (схемою, структурою, знаковою системою) певного фрагменту природної чи соціальної реальності, концептуально-теоретичного утворення тощо. Даний аналог служить для зберігання і розширення знання про оригінал, конструювання оригіналу, перетворення чи управління ним. З гносеологічної точки зору модель – це «представник», «замісник» оригіналу в пізнанні та практиці [4]. Під поняттям «*наукова модель*» розуміється «уявна чи матеріально реалізована система, яка адекватно відображає предмет дослідження і здатна замінити його так, що вивчення моделі сприяє отриманню нової інформації про цей предмет» [3]. Педагогічна модель формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва ґрунтується на положеннях сучасної методології педагогіки (І. Бех, О. Пехота, В. Страхов), психологічної теорії особистості (Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн), її творчого розвитку (Г. Батищев, Я. Пономарьов, С. Сисоєва), теорії мистецької освіти (Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова), педагогіки вітчизняного виконавства (Н. Гуральник, Н. Кашкадамова, Г. Нейгауз).

Запропонована нами модель складається з таких взаємодіючих елементів, як: мети, компонентів виконавської культури майбутнього вчителя музики, педагогічних умов ефективного формування виконавської культури студентів у процесі вивчення фортепіанних творів українських композиторів, етапів формувальної дослідно-експериментальної роботи, методів та форм роботи (див. рис. 1).

Метою педагогічної моделі визначено формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва. Побудова означеної моделі включає такі структурні *компоненти* виконавської культури майбутніх учителів музики, як: мотиваційно-потребовий (інтерес до виконавської діяльності, потребу в самовираженні у процесі виконавської діяльності, позитивне ставлення до майбутньої професії), когнітивно-інформаційний (музично-історичні та музично-теоретичні знання, поінформованість щодо музично-виконавського репертуару, знання вікових особливостей музичного сприймання), операційно-технологічний (музично-виконавські вміння, інтерпретаційно-аналітичні вміння, здатність до художньо-педагогічної комунікації), творчо-діяльнісний (досвід самостійної музично-пошукової діяльності, ціннісні орієнтації у сфері музики, творчі здібності).

Ефективність процесу формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва забезпечується завдяки дотриманню певних *педагогічних умов*, які представлені у педагогічній моделі. Це активізація національної самосвідомості студентів у процесі пізнання й виконання українських фортепіанних творів; забезпечення діалогових засад взаємодії викладача і студента в процесі опанування вітчизняною фортепіанною спадщиною; розвиток творчої самостійності в опрацюванні фортепіанних творів українських композиторів як ознаки готовності майбутніх учителів музики до професійно зорієнтованої виконавської діяльності. Тільки комплексне забезпечення визначених педагогічних умов стане основою

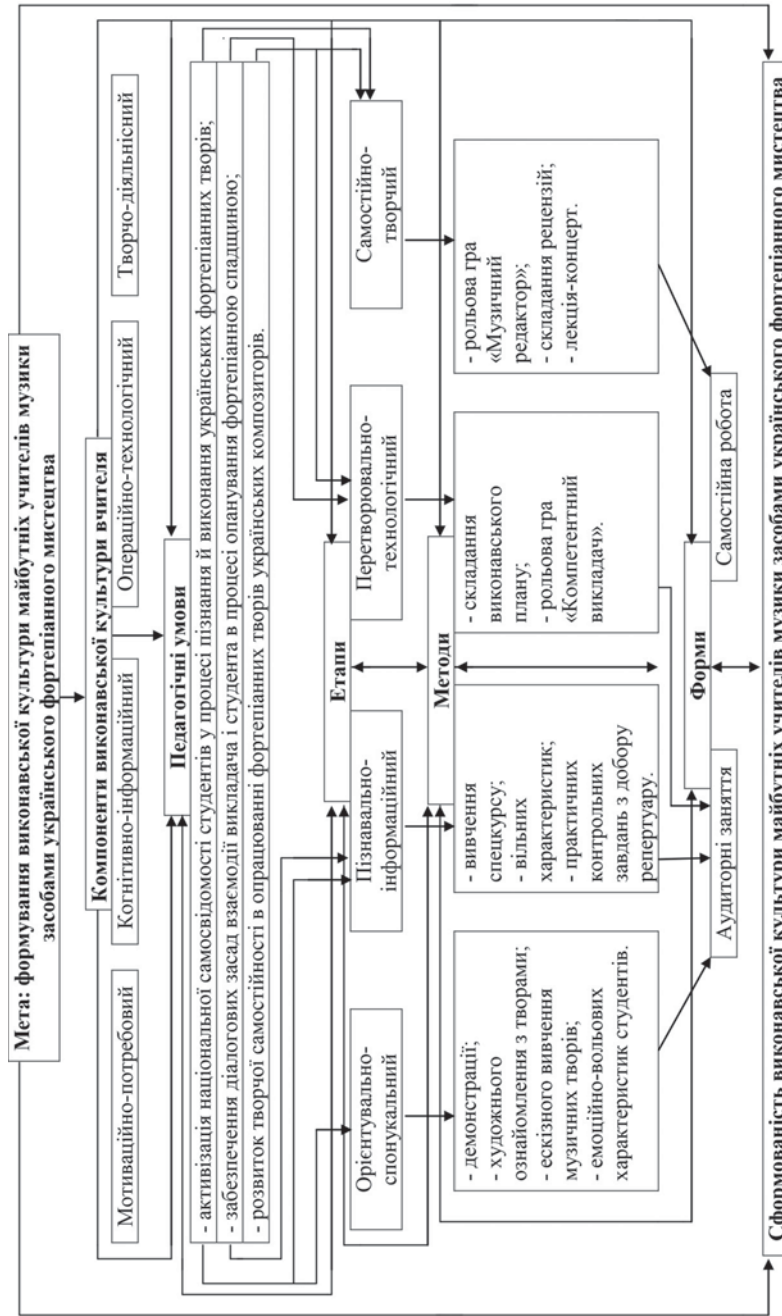

Рис. 1. Педагогічна модель формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва

Михалюк А. Педагогічна модель формування виконавської культури...

вирішення проблеми формування виконавської культури у майбутніх педагогів-музикантів на засадах українського фортепіанного мистецтва [2].

У педагогічній моделі зображено *етапи* формувальної дослідно-експериментальної роботи з формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва. Кожен із зазначених етапів скерований на досягнення певної мети, виконання відповідних завдань та застосування ефективних методів та форм.

• Мета першого етапу – *орієнтувально-спонукального* – полягає у забезпеченні усвідомленої зацікавленості виконавською діяльністю педагогів-музикантів на засадах українського фортепіанного мистецтва. Основні завдання цього етапу: стимулювання стійкого інтересу студентів до виконавської діяльності на основі пізнання українського фортепіанного мистецтва; усвідомлення потреби в самовираженні в процесі пізнання вітчизняного фортепіанного мистецтва; формування позитивного ставлення до обраної професії вчителя музики в процесі опрацювання українських фортепіанних творів. Розв'язання завдань першого етапу формувальної роботи відбувається у формі аудиторних занять та передбачає застосування таких методів: демонстрації виконавських творів, художнього ознайомлення з фортепіанними творами українських композиторів, ескізного вивчення музичних творів, емоційно-вольових характеристик студентів. На даному етапі дотримуються таких педагогічних умов: забезпечення діалогових засад взаємодії викладача і студента в процесі опанування вітчизняною фортепіанною спадщиною та активізація національної самосвідомості студентів у процесі пізнання й виконання українських фортепіанних творів.

• Мета другого етапу – *пізнавально-інформаційного* – розширення та поглиблення мистецьких знань та професійно-педагогічних компетенцій майбутніх педагогів-музикантів. Завдання пізнавально-інформаційного етапу формувальної методики: розширення обсягу музично-історичних та музично-теоретичних знань студентів; удосконалення навичок добору вітчизняного музично-виконавського репертуару; актуалізація знань вікових особливостей музичного сприймання. На даному етапі в межах вивчення спецкурсу «Культурно-освітні засади українського фортепіанного мистецтва» використовуються методи вільних характеристик, практичних контрольних завдань з добору виконавського репертуару. Ефективність роботи забезпечується завдяки актуалізації таких педагогічних умов: активізація національної самосвідомості студентів у процесі пізнання й виконання фортепіанних творів українських композиторів; забезпечення діалогових засад взаємодії викладача і студента в процесі опанування вітчизняною фортепіанною спадщиною.

Мета третього етапу – *перетворювально-технологічного* – полягає в удосконаленні якості виконавського висловлювання майбутніх фахівців у процесі виконання фортепіанних творів українських композиторів. Завдання цього етапу: розвиток музично-виконавських умінь студентів, удосконалення їх інтерпретаційно-аналітичних умінь; розвиток здатності здійснювати художньо-педагогічну комунікацію. Методи формувальної роботи перетворювально-технологічного етапу: складання виконавського плану та рольова гра «Компетентний викладач». У перебігу даного етапу формувальної роботи актуалізуються такі педагогічні умови: забезпечення діалогових засад взаємодії викладача і студента в процесі опанування вітчизняною фортепіанною спадщиною; розвиток творчої самостійності в опрацюванні фортепіанних творів українських композиторів.

Мета четвертого етапу – *самостійно-творчого* – передбачає розвиток у студентів здатності до художньо-творчої виконавської діяльності на засадах українського форте-

піанного мистецтва. Завданнями цього етапу є: розширення досвіду самостійної музично-пошукової діяльності; формування ціннісних орієнтацій у сфері музики; розвиток творчих здібностей. З-поміж форм і методів проведення формувальної роботи на самостійно-творчому етапі вирізняються такі: самостійна робота студентів, рольова гра «Музичний редактор», складання рецензій, лекція-концерт. На даному етапі викладач має дотримуватися таких педагогічних умов, як активізація національної самосвідомості студентів у процесі пізнання й виконання українських фортепіанних творів та розвиток творчої самостійності в опрацюванні фортепіанних творів українських композиторів [1].

Висновки. Отже, представлена педагогічна модель процесу формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва за своїм змістовно-структурним наповненням та практичним значенням може виступати орієнтиром у процесі удосконалення якості музично-інструментальної підготовки студентів, а також може стати основою для підвищення рівня фахової підготовки магістрів – майбутніх викладачів фортепіано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Михалюк А. М. Методическое обеспечение процесса формирования исполнительской культуры будущих педагогов-музыкантов средствами украинского фортепианного искусства / А. М. Михалюк // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – Курск, 2014. – № 2 (92). – С. 238–241.
2. Михалюк А. М. Педагогічні умови ефективного формування виконавської культури студентів у процесі вивчення фортепіанних творів українських композиторів / А. М. Михалюк // Наукові записки. Серія : Психолого-педагогічні науки. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – № 1. – С. 118–121.
3. Жосан О. Е. Педагогічний експеримент : навчально-методичний посібник / О. Е. Жосан. – Кіровоград : Видавництво Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2008. – 68 с.
4. Філософський енциклопедичний словник / [за ред. В. І. Шинкарука]. – К. : Абрис, 2002. – 743 с.

REFERENCES

1. Mihaljuk A. M. Metodicheskoe obespechenie processa formirovanija ispolnitel'skoj kul'tury budushhij pedagogov-muzykantov sredstvami ukrainського фортепианного искусства / A. M. Mihaljuk // Zhurnal nauchnyh publikacij aspirantov i doktorantov. – Kursk, 2014. – № 2 (92). – S. 238–241.
 2. Mykhalyuk A. M. Pedagogichni umovy efektyvnoho formuvannia vykonavskoi kultury studentiv u protsesi vyvchennia fortepiannykh tvoriv ukrainykykh kompozytoriv / A. M. Mykhalyuk // Naukovi zapysky. Seriya : Psykholoho-pedahohichni nauky. – Nizhyn : NDU im. M. Hoholia, 2013. – № 1. – S. 118–121.
 3. Zhosan O.E. Pedagogichnyi eksperyment : navchalno-metodychnyi posibnyk / O. E. Zhosan. – Kirovohrad : Vydavnytstvo Kirovohradskoho oblasnoho instytutu pisliadyplomnoi pedagogichnoi osvity imeni Vasylia Sukhomlynskoho, 2008. – 68 s.
 4. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk / [za red. V. I. Shynkaruka]. – K. : Abrys, 2002. – 743 s.
- Статтю подано до редакції 04.03.2016 р.*